

„Rozširovanie kruhu Božieho milosrdenstva,
spravodlivosti a lásky, ktorá objíma všetkých“
Zaradenie chudobných do spoločnosti

Sr. Helen Saldanha SSPs

Úvod

Byť poslom Dobrej zvesti v dnešnom rapídne sa meniacom a mnohotvárnom svete je zároveň príležitosť i výzva. Je to príležitosť, ktorá nás núti stále si uvedomovať, že sme Božím obrazom, a je to výzva, pretože si uvedomujeme, že vlastnými silami a schopnosťami nie sme v stave zasiahnuť všade tam, kde je potrebná zmena a pomoc.

Naša úvaha na tému „Zaradenie chudobných do spoločnosti“ v dnešnej špecifickej realite sveta sa zaoberá dvomi témami: zaradením a chudobou. Zaradenie, a teda prijatie, hovorí o najdôležitejšej hodnote človeka. Človek cíti, že taký, aký je, má hodnotu, nezávisle od podmienok, v ktorých žije, a od postavenia a prostredia, v ktorom vyrastal. Dáva mu zmysel spolupatričnosti a vieru v to, že nie je len príjemca, ale že je plnohodnotný človek.

Chudoba je slovo, ktoré zahŕňa v sebe viac, než len chýbajúce príjmy a zdroje na zabezpečenie živobytia. Keďže chudoba sa v rôznych spojitostiach aj rôzne vysvetľuje, v tejto úvahe sa budeme zamýšľať nad ňou z pohľadu ľudí na okraji spoločnosti a zo spoločnosti vylúčených, ktorí sú nútení žiť v neľudských podmienkach. Táto chudoba sa prejavuje v hlade a podvýžive, v ohrozenom prístupe k vzdelaniu a k iným základným službám, v sociálnej diskriminácii a vo vylúčení zo spoločnosti, ako aj v obmedzení účasti na rozhodovaní.

Prijať chudobných do spoločnosti je kľúčovým krokom ku skoncovaniu s extrémnou chudobou a k deleniu sa s tým, čo prináša rozvoj. Je to súčasne výsledok i proces zlepšenia podmienok, na ktorých majú ľudia v spoločenstve podiel. Takéto prijatie (začlenenie) chce pomôcť chudobným a žijúcim na okraji spoločnosti k tomu, aby aj oni mohli využívať prudko stúpajúce globálne možnosti; zaistuje, že ľudia majú hlas pri rozhodovaniach, ktoré majú vplyv na ich život, a že sa môžu tešiť z rovnakého prístupu k trhom, službám a k politickým, sociálnym i fyzickým daniam. Smeruje to k vytváraniu rovnakých príležitostí a k rovnakému prístupu pre všetkých. Podčiarkuje to plnú účasť na všetkom.

VIĎ: OSOBNÝ I SPOLOČNÝ POHĽAD NA CHUDOBU A ZARADENIE CHUDOBNÝCH DO SPOLOČNOSTI

Ako chápem chudobu? Náš pohľad na chudobných veľmi závisí od nášho svetonázoru. Vychádza to z toho, čo nás hýbe a z toho, ako chudobní definujú nás a našu činnosť. Hľadísk, spojených s našim náboženským a duchovným chápaním a osobnými skúsenosťami, je veľa.

Moja mama, ako to vidím dnes, položila už v ranom detstve základ môjho pohľadu na chudobu a prijatie. Z mnohých príkladov vyberám jednu situáciu, na ktorú nemôžem zabudnúť: prijala do nášho domu matku s dvoma dcérami - asi v takom veku, v akom som bola vtedy ja - ktorá utiekla z domu svojich svokrovcov, aby zachránila život sebe i svojim dcéram. Zostali u nás asi šesť mesiacov, a žili sme spolu ako rodina. Pre moju mamu bývali takéto rozhodnutia inštinktívne. Ako rodina strednej triedy sme nemali toho

veľa, čo sa týka materiálnych vecí, no mama sa delila tak prirodzene, že to tejto žene pomohlo zaradiť sa znova do života. Posolstvo tohto činu bolo hlasné a jasné: Podel' sa s tým, čo máš, čo je vlastne vyjadrením toho, čím si.

Prijatie je tak pre darcu ako aj pre prijímateľa skúsenosť, ktorá posilňuje a robí schopným konať. Keď hovoríme o začleňovaní chudobných do spoločnosti, hovoríme o tom, že títo ľudia musia pritom pocítiť, že si ich vážime, že sú i sami schopní zmeniť svoju situáciu a že týmto začlenením vlastne posilníme ich dôveru v to, že sami dokážu riešiť svoju životnú situáciu a zmeniť ju.

(otázky na úvahu a rozdelenie sa)

- *Ako ja definujem chudobných? Ako sa definujú chudobní v mojom okolí? Kto sú tí chudobní, ktorým slúžim? Ako v našej misijnej činnosti a v našom okolí definujeme začlenenie chudobných do spoločnosti?*

Chudoba ovplyvňuje každú stránku života. Organizácia Potrava a poľnohospodárstvo (Food and Agriculture Organization, FAO) odhaduje, že v rokoch 2014-2016 okolo 795 miliónov ľudí – zo 7,3 biliónov

ľudí vo svete – alebo jeden z deviatich trpelo na chronickú podvýživu. Skoro všetci títo hladujúci (780 miliónov) žijú v rozvojových krajinách, reprezentujúc tak 12,9 %, obyvateľstva rozvojových krajín (alebo jedného z ôsmich). 11 miliónov podvyživených ľudí žije v rozvinutých krajinách (FAO 2015). Približne každý piaty človek v rozvojových krajinách žije z menej ako 1,25 dolára na deň. Alarmujúca väčšina týchto ľudí žije v južnej Ázii a v krajinách pod Saharou. Ženy a dievčatá sú chudobou viac postihnuté ako muži. Podľa nedávnych údajov UNICEF, každý rok zomrie vo svete 303 000 žien počas tehotenstva alebo pri pôrode, 2,7 miliónov novonarodených detí zomrie v prvých 28 dňoch života a 2,6 miliónov detí sa narodí mŕtvych.

Približne 2,4 bilióna ľudí nemá prístup k slušným hygienickým zariadeniam. 1,1 bilióna ľudí žije bez elektriny a 880 miliónov ľudí žije v prímestských chudobných štvrtiach. Situácia týchto ľudí sa ešte stále nezlepšuje. 59 miliónov detí v školskom veku nechodí do školy a 15% mladých ľudí je nezamestnaných, čo je trikrát viac ako percento nezamestnaných dospelých. Odhaduje sa, že každá druhá ťarchavá žena a asi 40 % detí predškolského veku v rozvojových krajinách trpí na anémiu. Veľká väčšina chudobných vo svete žije v osadách, ich vzdelanie je veľmi nízke, pracujú prevažne v poľnohospodárstve, a viac ako polovica z nich nemá ešte 18 rokov (štatistika OSN 2015). Za týmito číslami sú ľudské tváre.

(otázky na úvahu a rozdelenie sa)

- *Čo v tejto situácii znamená začleniť chudobných do spoločnosti? Ako môže naša komunita žiť a propagovať začlenenie chudobných do spoločnosti? Ako to robíme?*

POSÚD: ÚVAHA – POVOLANIE K INTEGRÁCII

Nedávno, vďaka pápežovi Františkovi, sme dostali hlboké podnety k téme začleňovania. Píše: „Každý z nás je povoláný sať sa Božím nástrojom na vyslobodenie chudobných, ako aj nástrojom, ktorý ich urobí schopnými byť naplno súčasťou spoločnosti“ (EG 187).

Vo svojom príhovore na 70. Generálnom zasadaní OSN, 25. septembra 2015, zdôraznil pápež potrebu vzdelania, aby sa mohla uskutočniť zmena a aby aj

chudobní boli začlenení do spoločnosti; aby sme týchto mužov a ženy urobili schopnými uniknúť extrémnej chudobe, musíme im dovoliť byť cennými sprostredkovateľmi svojho vlastného osudu. Integrálny rozvoj človeka a plná ľudská dôstojnosť sa nedajú nanútiť.

Paragrafy 186 – 216 Apoštolskej exhortácie *Evangelii Gaudium* sú zlúčené pod názvom: „Zaradenie chudobných do spoločnosti“. Týchto

31 paragrafov sa zaoberá duchovným základom pápežovej starosti o chudobných a zraniteľných členov nášho sveta. „Cirkev, vedená Evanjeliom milosrdenstva a láskou k ľudskému bytiu počúva výkrik volajúci po spravodlivosti a túži naň odpovedať všetkými svojimi silami“ (188). Z našej viery v Krista, ktorý sa stal chudobným a neustále sa stretával s chudobnými a s vyvrheľmi spoločnosti, vyplýva naša starosť o integrálny rozvoj najviac zanedbaných členov spoločnosti. Každý kresťan a každé spoločenstvo sú povolani byť nástrojmi Boha na oslobodenie a poskytnutie pomoci chudobným takým spôsobom, aby sa naplno dokázali integrovať do spoločnosti (EG 186-187). Všade a za každých okolností sú kresťania, povzbudzovaní svojimi pastiermi, povolani počuť volanie chudobných (191). Vo svojom srdci má Boh mimoriadne miesto pre chudobných, až tak, že sa sám „stal chudobným“ (2 Kor 8:9 v EG 197). Celé dejiny našej spásy sú poznačené prítomnosťou chudobných. Vykúpenie prišlo k nám vďaka tomu „áno“, ktoré vyslovila ponížená služobnica malého mestečka na okraji veľkého impéria. Vykupiteľ sa narodil v maštali, uprostred zvierat, ako deti chudobných rodín; priniesli ho do chrámu spolu s dvoma holubicami, obetou, ktorú prinášali tí, ktorí si nemohli dovoliť priniesť baránka (por. Lk 2:24; Lev 5:7); bol vychovaný v dome obyčajného robotníka a zarábal si vlastnými rukami na svoj každodenný chlieb. Keď začal ohlasovať Božie kráľovstvo, zástupy chudobných a tých, z ktorých vyhnal zlých duchov, ho nasledovali, ako píše Sväté Písmo: „Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal blahozvesť chudobným“ (Lk 4:18).

V duchu solidarity a povinnosti voči chudobným vzniká VIVAT International ako program, ktorý máme pri OSN. OSN, medzinárodná organizácia, založená v roku 1945, má toho času 193 členských štátov. Misia a práca OSN sa riadi cieľmi a princípmi zahrnutými v jej Zakladajúcej listine, ktoré umožňujú OSN zakročiť v rôznych záležitostiach, konfrontujúc náš svet, ako napr. ľudské práva, trvalý rozvoj, pokoj a ochrana, zmeny životného prostredia, a iné.

Ekonomická a sociálna rada (ECOSOC) Organizácie spojených národov, jeden zo šiestich hlavných orgánov OSN, ktorý vznikol v roku 1946, je centrálnym programom OSN, ktorý sa zaoberá trvalým rozvojom a angažuje širokú škálu partnerov – zákonodarcov, členov parlamentu, akademikov, špecializované skupiny, nadácie, členov obchodného sektoru a viac ako 3.200 registrovaných neziskových organizácií – v produktívnom dialógu o trvalom rozvoji cyklom stretnutí a programov.

VIVAT International, ako organizácia založená na viere, špeciálne akreditovaná ECOSOCom, je sieťová organizácia 12 rehoľných kongregácií a spoločností. Cieľom jej prítomnosti v OSN je pomáhať ľuďom chudobným a tým na okraji spoločnosti, s ktorými členovia týchto kongregácií pracujú priamo na poli vzdelania, zdravotníctva, sociálno-pastoračnej činnosti, v službách životného prostredia a spravodlivosti a pokoja. VIVAT International sa aktívne podieľa na snahe OSN vykoreniť extrémnu chudobu a zlepšiť životné podmienky a ľudskú dôstojnosť všetkých ochudobnených ľudí. VIVAT pracuje na štyroch hlavných úsekoch, a to: vykoreňovanie chudoby, splnomocnenie žien, trvalý rozvoj a kultúra pokoja. Vidieť to množstvo práce, je veľmi

potrebné spojiť ruky s inými. VIVAT spolupracuje s podobne zmýšľajúcimi neziskovými organizáciami a civilnými spoločenstvami na ovplyvnení zákonov, ktoré propagujú život, ľudskú dôstojnosť a ľudské práva. Špecifické skupiny, pre ktoré pracujú, sú deti, ženy a dievčatá, emigranti, ľudia, s ktorými sa obchoduje, domorodé spoločenstvá. Oblasti ich činnosti sú zdravie, vzdelanie, činnosť proti obchodovaniu s ľuďmi, životné prostredie, zvlášť bankský priemysel a priemysel s veľkým stupňom vylučovania škodlivých látok. Metóda ich činnosti je obhajovanie v súlade s prioritami OSN. Za pomoci regionálnej kancelárie v Ženeve, môže VIVAT predkladať OSN záležitosti porušovania ľudských práv, ako aj programy zmien, pomocou mechanizmov zabezpečujúcich ľudské práva. Bez pomoci tých, ktorí sú v priamom nasadení tam, kde sa ľudské práva porušujú, nemôže VIVAT veľa urobiť. Činnosť tejto organizácie veľmi závisí od príbehov a dokumentácie z miesta, kde sa deje nespravodlivosť. VIVAT má okolo 27 000 členov (z 12 Kongregácií a Spoločností), a tak môže mať pozitívny dopad na OSN tým, že tam bude hlasom chudobných a na okraj spoločnosti vylúčených.

Od roku 2015 sa OSN zameriava na dosiahnutie trvalého rozvoja programom „Akčný program 2030

na dosiahnutie cieľov trvalého rozvoja“, oficiálne známym pod názvom „Meniť náš svet: 2030 Program trvalého rozvoja“. Je to súbor sedemnástich „globálnych cieľov“ so 169 zameraniami. Akčný program 2030 je pokračovaním Rozvojových cieľov milénia (Millennium Development Goals, MDGs: 2000 – 2015).

Členské štáty OSN sa rozhodli všade skončovať s chudobou a hladom; bojovať s nerovnosťami v krajinách a medzi krajinami; budovať pokojné, spravodlivé a všetkých zahŕňajúce spoločnosti; chrániť ľudské práva a propagovať rovnosť medzi mužom a ženou; splnomocniť dievčatá a ženy; chrániť našu planétu a jej zdroje a vytvoriť podmienky pre trvalý a všetkých zahŕňajúci ekonomický rast, pre spravodlivé rozdelenie blahobytu a slušnú prácu pre všetkých, berúc do úvahy rozdielne úrovne národného rozvoja a kapacity, tak aby sa na nikoho nezabudlo.

Tento program prijali všetky krajiny a všetky ho môžu realizovať, berúc do úvahy rozdielne národné skutočnosti, kapacity a úrovne rozvoja, a rešpektujúc zákony a priority národa. Odstránenie chudoby vo všetkých jej formách, vrátane extrémnej biedy, je prvoradá úloha Akčného programu 2030. Odstránenie chudoby však nie je možné bez prijatia chudobných a vylúčených na okraj spoločnosti. Zmeniť slová na skutky si tu vyžaduje spoluprácu s vládou. Je potrebné, aby vláda napomáhala realizáciu Akčného programu 2030.

Smernice našej 14. Generálnej kapituly hovoria: „Naša planéta ma obrovské a stále sa meniace potreby. Naša charizma nás volá slúžiť tým, ktorí najviac potrebujú prijať radostnú zvesť o láske Boha, ktorá objíma všetkých. ... (A tak) zistíme príčiny chudoby a nespravodlivosti a pracujeme na zmenách v systéme.“

Čo znamenajú **zmeny v systéme**?

Rodina svätého Vincenta vo svojom záväzku dopomôcť chudobným k láske a k prijatiu si vytýčila zmeny v systéme ako kľúčový nástroj svojej misie. P. Robert P. Maloney, CM, vo svojom úvode k Zmenám v systéme hovorí:

„Ekonomovia a sociológovia sa pozerajú na spoločnosť ako na systém. Keď zložky, ktoré v systéme majú vplyv na životy ľudí – rodina, inštitúcie, zamestnania, ubytovanie, jedlo a nápoj, zdravotná starostlivosť, vzdelanie, morálne hodnoty, duchovný rozvoj a iné – pôsobia spolu

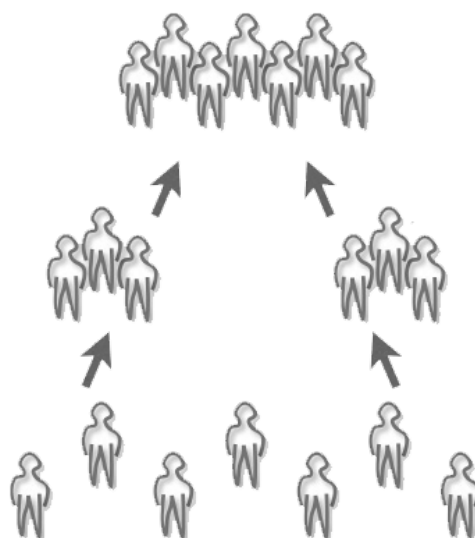
pozitívne, ľuďom sa darí. Ak jedna alebo viacero z týchto zložiek chýbajú, celý systém sa začína rúcať.

Rôzne oblasti názorov a objavov sa stále viac zhodujú v tom, že prirodzenosť skutočnosti je jednotná. Všetky oblasti uznávajú, že skutočnosť je mnohotvárna, zároveň však potvrdzujú, že „všetko je so všetkým spojené“.

Mnohí, ktorí pracujú medzi chudobnými, súhlasia s týmto tvrdením. Vedia, že zmeniť situáciu chudobných si vyžaduje širší pohľad, ako len zameranie sa na určitý problém. I keď je, napr. dôležité sýtiť hladujúcich, zostáva tu stále otázka, ktorú nemôžeme ignorovať: prečo sú ľudia hladní? Dnes už vieme, že „rýchle pomoci“ problém natrvalo neriešia.

Napríklad teda ten hlad: skutočný problém nie je v tom, ako hladujúcim dopraviť pokrm, ale v tom, ako riešiť príčinu, ktorá spôsobuje, že toľko ľudí hladuje: sociálno-ekonomický systém, v ktorom títo ľudia žijú. Riešiť túto príčinu znamená zasiahnuť spôsobom, ktorý vyústí v tom, že sa systém zmení, prispôbi.

Takýto prístup je vo svojej podstate spojením mnohých disciplín a mnoho aktérov spoločnosti musí v ňom účinkovať. Medzi nimi: chudobní sami, ďalej jednotlivci, ktorí majú záujem na zlepšení ich situácie, darcovia, cirkvi, vlády, privátny sektor, šéfovia obchodovania, média, medzinárodné organizácie a sieťová spolupráca.

Pri práci s chudobnými, zmena systému má za cieľ viac, ako len dodávanie potravín, šatstva a možnosti ubytovania, ktoré zmiernia bezprostredné potreby chudobných. Práca s chudobnými má za cieľ pomôcť im zmeniť štruktúry, v ktorých žijú. Pozerá na

chudobných ako na ľudí schopných rozvinúť stratégie, ktoré im pomôžu dostať sa z biedy, v ktorej žijú.

Veľa dobrých projektov adresuje bezprostredné potreby biednych, necieli však na príčinu ich biedy. Tu podávame päť predpokladov, na ktoré sa koncentrujú projekty, majúce za cieľ zmenu systému:

- 1. Dlhodobé pôsobenie:** toto je tá najzákladnejšia charakteristika zmeny systému: to znamená, že tento projekt zmení celkovú životnú situáciu, tých, ktorí budú z nej ťažiť
- 2. Udržateľnosť:** projekt pomôže vytvoriť sociálne štruktúry, ktoré sú potrebné k trvalej zmene života chudobných, ako napríklad
- zamestnanie, vzdelanie, ubytovanie, možnosť čistej vody, dostatok potravín, a nadväzujúce miestne riadenie.
- 3. Opakovateľnosť:** projekt sa môže použiť na riešenie problémov aj na iných miestach. Filozofia alebo spiritualita, na ktorej sa projekt zakladá, stratégie a techniky, ktoré používa, sa môžu uplatniť v rôznych podmienkach.
- 4. Dosah:** konkrétne to znamená, že projekt sa rozšíril za hranice pôvodného cieľa, a úspešne ho použili v iných situáciách krajiny, v ktorej začal, alebo aj v iných krajinách tí, ktorí ho začali, alebo iní, ktorí si niektoré jeho časti osvojili.
- 5. Zlepšenie:** projekt priniesol závažnú sociálnu zmenu premenou tradičných praktík. Premena sa dosiahla úspešnou realizáciou myšlienky, že nie všetko musí byť tak, ako doteraz.

KONAJ: POZVANIE DAŤ ODPOVEĎ

Sme obyvatelia jedného sveta. To, že sme vzájomne prepojení, nám môže pomôcť urobiť pozitívnu zmenu. Zvažujúc problémy a ich riešenie, vyžaduje to od nás:

- nájsť na poli nášho pôsobenia konkrétne spôsoby začleňovania;
- hľadať na začleňovaní chudobných do spoločnosti spoluprácu s neziskovými organizáciami a s vládou, čo by mohlo zmeniť ich situáciu;
- písať do VIVAT International o úspešných projektoch;

Čo môžeme urobiť?

Pracovať so zraniteľnými spoločenstvami v osadách i mestách, zvlášť s tými, na ktoré sa teraz zameriavame – so ženami a dievčatami, s domorodým obyvateľstvom, s ľuďmi nainfikovanými HIV, s emigrantmi a s inými, ktorí trpia.

- sláviť Medzinárodný deň odstránenia chudoby, **17. októbra**, vo vašich školách, na pracoviskách i v komunite;
- zaoberať sa záležitosťami **2030 Akčného programu OSN** a spolupracovať s národnou i miestnou vládou a so zainteresovanými skupinami;
- prispieť do programu VIVAT International príkladmi, ktoré pomáhajú;
- spolupracovať s agentúrami OSN na projektoch redukovania chudoby;
- urobiť prieskum a poskytnúť chudobným informáciu, aby podporovali rozhodnutia, napomáhajúce odstráneniu chudoby;
- požiadať VIVAT o zorganizovanie seminára o odstraňovaní chudoby;

- odporúčať v krajine programy odstraňovania chudoby;
- pozvať do našich modlitbových skupín, škôl, do nášho kostola, do farského centra ľudí, ktorí by tam sprítomnili programy na odstraňovanie chudoby;
- zistiť, ktoré miestne projekty podporujú výchovné a zdravotné centrá, výstavbu bytov, atď.
- mobilizovať spoločenstvá, aby odporučili vláde pomôcť vytvoriť podmienky pre realizáciu 2030 Akčného programu OSN, zohľadniť ho v národnom rozpočte a v spolupráci s vládou iných krajín;
- integrovať ľudské práva;

Prvoradá aktivity na odstraňovaní chudoby zahŕňajú:

- zlepšenie prístupu k trvalému živobytíu, k možnostiam podnikania a k produktívnym zdrojom;
- zaistenie univerzálneho prístupu k základným sociálnym službám;
- progresívny rozvoj systémov sociálnej ochrany, ktoré by podporovali tých, ktorí si sami pomôcť nemôžu;
- splnomocnenie ľudí, žijúcich v chudobe a ich organizácií;
- zaoberanie sa s disproportcionálnym dopadom chudoby na ženy;
- zintenzívnenie medzinárodnej spolupráce na odstraňovaní chudoby;

NA ÚVAHU A PODELENIE SA

Čo mi/nám pomáha vstúpiť do procesu obrátenia sa smerom k väčšiemu spoločenstvu a priateľstvu s ľuďmi na okraji spoločnosti?

MODLITBA

Ďakujeme Ti, Bože, za Tvojho Ducha, prítomného v nás i medzi nami. Boh spravodlivosti, daj nám odvalu a vytrvalosť v boji o spravodlivosť pre tých, ktorí sa točia v začarovanom kruhu chudoby. Boh všetkej múdrosti, obdar vodcov všetkých národov múdrosťou. Daj im rozhodnosť nájsť spravodlivé riešenie, ktoré by ochraňovalo zraniteľných ľudí tohto sveta. Boh lásky, urob nás schopnými, i napriek všetkým našim slabostiam a strachu, pokračovať na tejto ceste viery a nádeje. Amen.

Prekladateľka: Sr. Mária, Valéria Florková SSsP

